

AT BLIVE PÅ SPORET:

DET HJÆLPER AT VIDE, HVOR MAN ER PÅ VEJ HEN

En stor andel unge voksne i alderen 18 til 25 år gennemfører ikke den ungdomsuddannelse, de starter på. Faktisk er det inden for erhvervsuddannelserne kun omkring halvdelen af de elever, der har påbegyndt en uddannelse, som også gennemfører. Behovet for at ændre den udvikling har været afsættet for forskningsprojektet *At blive på sporet* fra DPU, Aarhus Universitet.

Af KNUD HOLT NIELSEN

Selv om faste vendinger som at 'droppe ud' eller 'falde fra' kan give indtryk af en pludselig begivenhed, så går det sjældent så hurtigt, når unge ender med at forlade en uddannelse. Formentlig ville det være mere dækkende at sige, at 'Peter er sevet ud' eller 'Mathilde er listet fra'.

"Både dansk og international forskning har peget på, at frafald er en kompleks problematik, der ofte handler både om forhold

uden for skolen og forhold i skolen, og det er samtidig en langvarig proces at forlade uddannelsen. Det er ikke sådan en spontan beslutning, som pludselig opstår", siger Kristina Mariager-Anderson. Hun er lektor ved DPU og har været leder af det treårige forskningsprojekt *At blive på sporet*, der netop er afsluttet.

Mens der findes en del viden om, hvilke grupper af unge som kan være i risikozonen for at falde fra deres uddannelse, findes der ikke meget viden om processen derhen. Især spørgsmålet om, hvordan man kan

gribe bedre ind i forhold til den proces, har manglet opmærksomhed, vurderer Kristina Mariager-Anderson.

Derfor har *At blive på sporet* fulgt og bidraget til at udvikle vejledningsindsatserne på seks erhvervsskoler og otte voksenuddannelsescentre. Ambitionen var at få en bedre forståelse af den proces, der fører frem til, at unge falder fra.

"Ideen med projektet var at tage udgangspunkt i de vejledningspraksisser, der allerede fandt sted på de forskellige uddannelsessteder, og udvikle dem og se på deres effekter i

et samarbejde mellem forskerne og de lokale vejledere og lærere,” siger Kristina Mariager-Anderson.

Metoden blev derfor dannelsen af ‘forskningscirkler’, hvor en forsker var fast tilknyttet en gruppe af lærere og vejledere fra skolerne. Cirklerne mødtes løbende og drøftede, evaluerede og videreudviklede den lokale indsats. Mens forskeren bød ind med viden fra forskningsverdenen, kom medarbejderne med deres indsigt fra praksis. Kristina Mariager-Anderson understreger, at det var centralt, at der var ledelsesopbakning til implementeringen af de ændrede indsatser på skolerne.

Mønstre går igen

Netop fordi frafald på uddannelser er resultatet af en længere proces, har projektet forsøgt at indkredse udviklingen i de forhold, som er væsentlige i elevernes overvejelser. Det omfattede forhold såsom elevernes mål-orientering, personlige forhold, skoleinterne relationer, undervisningens indhold og form samt forhold uden for skolen.

“De forskellige faktorer kan både have en positiv og en negativ indflydelse. Elevens forhold til en lærer kan eksempelvis have enten en positiv eller en negativ betydning for at fastholde eleven. Det er dog ret væsentligt, at de unges beslutninger ikke styres af en enkelt faktor, men af en kombination af flere forskellige,” siger Kristina Mariager-Anderson.

Forskerne undersøgte på den baggrund udviklingen i fire forhold, som havde indflydelse på elevernes beslutninger. Eleverne angav hver uge deres opfattelser på en skala fra 1-7 på fire spørgsmål i et lille spørgeskema: Hvor tilfreds er du med uddannelsen? Hvor tilfreds er du med stemningen i klassen? Hvor tilfreds du med stemningen på skolen? Hvor sikker er du på, at du fortsætter på uddannelsen?

Målingerne afslørede et komplekst samspil af forhold inden for og uden for skolen, men også at ændringer af skoleinterne forhold og vejledningsindsatser kunne ændre udviklingen og påvirke de andre faktorer positivt, så de unge blev fastholdt på uddannelserne. Kristina Mariager-Anderson peger eksempelvis på, at en del tyder på, at når det går godt i klassen socialt og fagligt, så stiger elevernes tro på, at de selv vil gennemføre.

“Målingerne gav mulighed for, at vi kunne lokalisere mønstre i udviklingen i elevernes opfattelser, og ved at kombinere dataene med interviews med eleverne kunne vi samtidig forklare og forstå, hvorfor kurven for den enkelte elev udviklede sig, som den gjorde. Men

»..i jo højere grad de unge havde et klart mål, jo mere modstandsdygtige blev de også«

Kristina Mariager-Anderson

det gav også samtidig mulighed for at vurdere effekten af de indsatser, skolerne satte i værk, og en viden om, hvordan de unges forskellige opfattelser udviklede sig kollektivt,” forklarer Kristina Mariager-Anderson.

Nogle af de deltagende skoler fortsætter også med selv at bruge metoden. Man arbejder med spørgeskemaer og tegner kurver over udviklingen for at kunne få et bedre billede af eleverne, og hvorvidt der bliver behov for en særlig indsats.

Et klart mål giver robusthed

“Mange af de unge, som vi har snakket med, har haft et selvbillede af at være en smule mislykkede. Det opfattes som lidt ‘taberagtigt’, hvis man er nået til starten af 20’erne og ikke har afsluttet sin uddannelse. Typisk har de spejlet sig i deres relationer og her ofte i dem af deres venner, som var færdige med noget. De unge selv har forklaret det med, ‘at de andre jo godt havde vidst, hvad det var, de ville’. Uanset om det var at arbejde med træ eller kommer ind i faderens forretning,” siger Kristina Mariager-Anderson.

Hun peger på, at de unges egne fortællinger understreger, hvordan målorientering er en

meget afgørende faktor for, om man bliver på sin uddannelse eller ej.

“Allerede tidligt i projektet var det tydeligt, at i jo højere grad de unge vidste, hvor de var på vej hen, og hvad de ville med deres uddannelse, jo mere robuste var de over for de ting, som tidligere forskning har peget på har en negativ betydning,” siger Kristina Mariager-Anderson og peger på, at man eksempelvis kan være påvirkelig af de sociale relationer på skolen.

“Et dårligt forhold til en lærer eller til andre elever kan have en rigtig negativ effekt på, om man gennemfører en uddannelse. Men i jo højere grad de unge havde et klart mål, jo mere modstandsdygtige blev de også. Det kunne være et langsigtet mål om at komme ind på en bestemt videregående uddannelse eller mere kortsigtet blot at være fast besluttet på at ville gennemføre sin HF-enkeltfagsuddannelse, fordi den åbner døre bagefter.”

Stærkere målbevidsthed blandt de unge gjorde dem ikke alene mere robuste over for de interne skoleting, men faktisk også over for de forhold uden for skolen, som ellers kan have en negativ betydning for, om man gennemfører en uddannelse eller ej. Problemer med kæresteforhold, forældres skilsmisser, unge der kommer i dårligt selskab og så videre.

En af indsatserne i projektet har derfor undersøgt hvilke faktorer, som kan styrke de unges målorientering. Det er fx oplevelsen af uddannelsens relevans, og hvordan de enkelte fag er relevante for at nå et mål. Men også faktorer som anerkendelse og feedback over for de unge i forhold til at styrke troen på, at de kan nå deres mål, og ikke mindst at

FOTO: MIKAL SCHLOSSER

de oplever sig som en del af et fællesskab, har en betydning.

Alt sammen forhold, der kan arbejdes med, og som styrker og udvikler de unges personlige tanke- og handleredskaber og tro på egne evner. Det man på engelsk betegner 'self-efficacy': Individens evne til at organisere og igangsætte handlinger, der er nødvendige for at opnå noget bestemt. Evner som vel at mærke er dynamiske og kan udvikle sig hele livet, hvis muligheden gives. Man kan have evnen til at handle, men man gør det ikke, hvis man ikke tror på sig selv og på, at man kan lykkes, forklarer Kristina Mariager-Anderson.

Du er ikke alene

En af de måder, der viser sig at være meget virksom til at styrke tilhørsforholdet og følelsen af at være en del af et fællesskab, er at omlægge en del af vejledningen af frafaldstruede elever fra individuelle samtaler til gruppesamtaler.

“De unge fortalte, at de kunne spejle sig i hinanden i gruppesamtalerne og få øjnene op for, at de ikke var alene. De oplevede, at der pludselig i de store fællesskaber var mindre fællesskaber, som skabte en sikkerhedszone for dem. Mens de var alene i det store fællesskab, havde de pludselig en gruppe, de var en del af,” siger Kristina Mariager-Anderson.

“Den gruppe kan så blive stærk ved, at man deler noget sammen, og at man står med nogle af de samme udfordringer. Men det kan også smitte af på noget andet, for eksempel at det øger de unges motivation for at engagere sig. Og hvis de engagerer sig fagligt, opdager de måske, at noget af det, de tidligere har tænkt over som værende uden for deres formåen, faktisk bliver muligt, fordi de begynder at tro på det.”

Undersøgelsen peger da også på, at de elever, der har deltaget i gruppevejledning, føler sig markant bedre tilpas i klassen og generelt oplever, at de er blevet bedre til at træffe beslutninger end de elever, der ikke har deltaget i indsatsen.

For nogle af de deltagende skoler, der ikke tidligere har benyttet sig af gruppevejledning, er effekten af det lidt af en åbenbaring, fortæller Kristina Mariager-Anderson. På tre af de deltagende skoler er stort set alle vejledningssamtaler med frafaldstruede elever nu blevet omlagt til gruppesamtaler.

Tættere personlige relationer har betydning

I de individuelle vejledningsindsatser arbejdede projektet med at sætte et stærkere fokus på at styrke elevernes målretning. I den

»De unge fortalte, at de kunne spejle sig i hinanden i gruppesamtalerne og få øjnene op for, at de ikke var alene«

Kristina Mariager-Anderson

OM PROJEKTET

Hver femte af den årgang, der afsluttede 9. klasse i 2008, havde otte år senere ikke gennemført en ungdomsuddannelse. 44 % af de unge har afbrudt mindst et grundforløb på en erhvervsuddannelse, 24 % har afbrudt mindst et hovedforløb, og 18 % har afbrudt en eller flere gymnasiale uddannelser.

At blive på sporet er et forskningsprojekt, som blev gennemført af forskere fra DPU, Aarhus Universitet fra 2017-2019 med deltagelse af 14 uddannelsessteder. I den endelige rapport indgår resultater fra seks voksenuddannelsescentre og seks erhvervsuddannelser. Projektet har været baseret på forskningscirkler, hvor forskere og praktikere arbejder sammen.

forbindelse er det afgørende, at vejlederen eller læreren formår at skabe en tæt personlig relation til eleven, ligesom det er vigtigt ikke alene at have øget opmærksomhed på elevens problemer, men også på den enkeltes styrkesider. På en af de deltagende skoler er hele indsatsen lagt om, så alle elever med vanskeligheder nu tilbydes mentorstøtte, samtidig med at alle lærere kan fungere som mentorer.

“De har lavet en ny strategi, hvor de fra start melder ud til eleverne, at de kan have så og så meget fravær, og så hjælper de eleverne, ved at de sammen hver mandag åbner computeren og kigger på, hvordan det går, og snakker om, hvordan eleven har det. Hvis nogen har brug for mere hjælp, så får de mentorstøtte. Hele den omlægning har haft en markant effekt, hvor frafaldet i de klasser, som har deltaget i indsatsen, er faldet fra 31 procent til 20 procent på mindre end to år,” siger Kristina Mariager-Anderson.

At finde sit eget spor

De unge, der deltog i skolernes indsatser, har generelt været glade for de gennemførte

indsatser. De væsentligste effekter har været en styrket personlig udvikling, en udvikling af elevernes tilhørsforhold, overblik over uddannelsesmulighederne og deres egen placering i den sammenhæng. Eleverne tænker mere over, hvor vigtigt det er at være til stede, og hvilken betydning uddannelsen kan have. Men når projektet har haft titlen, *At blive på sporet*, så handler det imidlertid ikke om, at der kun er ét spor, understreger Kristina Mariager-Anderson.

“Det har været en pointe lige fra starten, at det er elevernes eget spor, det handler om. Målet med vejledningsindsatserne er, at de unge skal hjælpes til at finde deres eget spor og så holde fast i det. Afsættet har ikke været en uddannelsespolitisk idé om, hvad der skal være det rigtige for den enkelte. I øjeblikket oplever vi et politisk ønske om, at de unge bare skal skynde sig gennem uddannelsessystemet. Men det er en meget lineær tænkning, som ikke er det rigtige for alle,” siger Kristina Mariager-Anderson.

“De unge vi mødte i projektet, kom selv ind på, at det betyder noget at føle, man hører til et sted, og det betyder noget at vide, hvor man er på vej hen. I jo mindre grad man ved, hvor man er på vej hen, jo sværere bliver det for en. Og det her ‘på vej hen’, det behøver ikke at være besluttet af en selv. Det kan i stedet være, at det er samfundets normer eller forældrenes forventninger. Nogle af de unge, jeg talte med, ville faktisk ikke der hen, hvor alle ville have dem hen, så det var ikke underligt, at det var svært for dem,” siger Kristina Mariager-Anderson.

“Hvor der er unge og uddannelse, er der ambivalens og tvivl, og det kan vi som samfund være med til at normalisere. Blandt andet ved at have et sprog for det, når vi vejleder unge, men også ved at skabe større plads til og opmærksomhed på det i hverdagen i skolen. På vores afsluttende konference sammenfattede en af vejlederne det meget fint med, at vi må acceptere, at skolernes vejledning ind imellem sår nogle frø, som blomstrer nogle andre steder.” ■

KRISTINA MARIAGER-ANDERSON er lektor på DPU, Aarhus Universitet og forsker i uddannelsesvejledning for unge og voksne, bl.a. ift. udvikling af aktiviteter og metoder til vejledning. Hun underviser på Uddannelsesvidenskab samt Master i Vejledning.